

## **Centrul civic din Satu Mare, față în față cu „reabilitarea”: aspecte de ordin identitar**

Centrul civic din Satu Mare a intrat, recent, într-un proces de așa-numită „reabilitare” sau „modernizare”. Se intervine, cel puțin pentru moment, asupra spațiului public neconstruit și amenajat ce compune ansamblul: la nivel de pavaj, mobilier urban, fântâni, gradene, jardiniere, etc.. Nu sunt avute în vedere, cel puțin în această etapă, și intervenții asupra clădirilor ce compun ansamblul, în speță asupra fațadelor acestor clădiri. Practic, intervențiile se concentrează în spațiul deschis, de tip piață publică, ce se află în centrul ansamblului: Piața 25 Octombrie. Prin prisma lucrărilor întreprinse, se produce atât o schimbare a imaginii acestei piețe, cât și o parțială reconfigurare a sa, prin dispariția unor elemente constitutive și prin apariția altora, noi, diferite. Iar în condițiile în care centrul civic nu a făcut, până acum, în toată existența sa, obiectul nici unei intervenții de acest tip și de asemenea anvergură, aceste lucrări reprezintă un eveniment cu încărcătură identitară pentru oraș și pentru comunitate.

În acest context, demararea acestor intervenții a generat, în spațiul public și la nivelul comunității, diverse tipuri de reacții: de la critică vehementă la aprobare entuziastă. În acest sens, în ideea de a încerca a înțelege în ce măsură intervenția servește așteptărilor comunității, se poate ridica o problemă de natură sociologică, ce privește o serie de aspecte printre care: gradul de atașament al comunității față de spațiul original, modul în care acest spațiu este perceput și apropiat de către comunitate, gradul de reprezentativitate al acestui spațiu, percepția valorică a acestui spațiu, etc. O observație ar fi, în acest sens, că indivizii tind să încline, cât mai mult, ca preferință, către conservarea unui spațiu cu atât mai mult cu cât acel spațiu este perceput ca fiind unul încărcat cu mai multă valoare și reprezentativitate. Pe de altă parte, cu cât un spațiu este perceput ca fiind mai puțin valoros și reprezentativ, cu atât devin mai acceptabile intervențiile oprite conservării, care modifică spațiul în maniere mai mult sau mai puțin consistente. Acesta este un principiu aplicabil în sfera protecției patrimoniului și presupune și o anumită expertiză în aprecierea valorilor unor spații și construcții...Însă el se afirmă, după cum se poate observa în cazul reabilitării centrului civic din Satu Mare, și în afara a ceea ce este în mod uzual catalogat drept „patrimoniu”: un centru civic de dată relativ recentă, realizat în anii '70 și '80 ai perioadei postbelice, care nu satisface cel puțin criteriul de vechime necesar pentru o eventuală clasare și protejare a sa, ca ansamblu, în contextul legislației în vigoare.

Cu toate acestea, există voci care consideră că centrul civic din Satu Mare ar merita clasat și catalogat, într-o formă sau alta, folosind o terminologie sau alta, drept „patrimoniu”...Iar aici se ridică, inevitabil, chestiunea asocierii problematice, delicate, între noțiunea de „patrimoniu” și producția de arhitectură și urbanism a perioadei așa-zis „comuniste”. Dacă un centru civic realizat în așa-numita „Epocă de Aur” sau „Epocă Nicolae Ceaușescu” poate fi asociat cu ideea

de „patrimoniu”...aceasta este o chestiune delicată care antrenează, printre altele, și o chestiune de natură identitară, anume tendința de respingere post-1989, adesea în bloc, a reminiscentelor perioadei așa-zis „comuniste”, inclusiv în arhitectură, mai ales când există percepția cum că factorul politic ar fi impregnat, mai mult sau mai puțin pregnant, în respectiva arhitectură (cum este cazul centrelor civice). Riscul este ca, în cadrul acestei tendințe de respingere de natură identitară și culturală, să aibă de suferit și acele valori artistice, arhitecturale sau urbanistice ce însoțesc, uneori, această moștenire problematică – în sensul că șansa lor de a fi conservate și valorificate ar putea fi subminată de respingerea totului din care acestea fac parte.

În această ordine de idei, moștenirea postbelică de arhitectură și urbanism a României este una dificil de manageriat din perspectivă identitară, culturală, sociologică, antropologică... Conform acestei scurte analize de factură culturală, conservarea centrului civic din Satu Mare în forma sa originală ar putea să nu aibă un fundament prea solid, de natură identitară, în comunitate. Aceasta ar explica, cel puțin parțial, reabilitarea sa prin alterarea materialului original și a compoziției originale. Dar aceasta este doar o ipoteză care ar merita, probabil, explorată și studiată prin chestionare, anchete și studii sociologice.

**Notă nr. 1.** Centrul civic din Satu Mare este unul dintre cele mai reprezentative spații de tip „centru civic” de pe teritoriul României. Conservarea sa ar putea fi oportună în contextul în care spațiul se remarcă printr-o serie de caracteristici ce pot fi apreciate drept calități: coerență compozițională și stilistică, prezența tuturor funcțiunilor specifice acestui tip de spațiu (casă de cultură, sediu politico-administrativ, magazin universal, piață de ceremonii, blocuri de apartamente), grad înalt de vizibilitate urbană (prin prisma gabariturii ansamblului și, în plus, prin calitatea de „cea mai înaltă clădire din oraș” a sediului politico-administrativ).

**Notă nr. 2.** Articolul de față este o conjugare, în raport cu tematica BATRA 2021, a subiectului și a rezultatelor cercetării doctorale întreprinse de către autorul articolului, subsemnatul Horia Mihai-Coman. Teza asociată acestei cercetări doctorale se află în curs de finalizare în cadrul UTCN Cluj-Napoca, este intitulată *Elemente identitare în transformările zonei centrale a orașului Satu Mare, în perioada postbelică*, și este îndrumată de către prof. dr. arh. Mihaela Ioana Maria Agachi. Articolul de față se situează, astfel, în trena cercetării doctorale menționate. Ea conține, printre altele, și un studiu sociologic.

Drd. Arh. Horia Mihai-Coman